Հրատարակվում է ամեն օր բացի երկուշաբթի եւ տօն օրերից։
Տարեկան գինն է 10 ռուբլի։
Առանձին համարներով խւրաքանչիւրը 5 կոպ.։

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր բացի կիւրակէ եւ տօն օրերից առաւօտեան 10—2 ժամը կէսօրից յետ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի խմբագրութեան հետեւեալ հասցէով. Въ ред. газеты «Мегу Айастани», въ Тифлисъ, կամ Rédaction de «Meghou Haïastani» à Tiflis (Caucase).

ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Խմբագրութեան ուղղած թէ՛ յօդուածները եւ թէ՛ նամակները պէտք է պարզ գրուած լինին գրողի ստորագրութեամբ եւ հասցէով։ Խմբագրութիւնը կարող է փոփոխել, ուղղել եւ կրճատել յօդուածները։ Խմբագրութիւնը իւր վերայ չէ առնում յետ ուղարկել յօդուածները եւ պահում է երկու ամիս մինչեւ պահանջ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են ամեն մի բառին $1^1/_2$ կոպէկ։
Յայտարարութիւններն ընդունվում են խմբագրատանը եւ պ. Շահվերդեանի պավիլիօնում։
Յայտարարութիւնները ընդունվում են հայերէն եւ օտար լեզուներով։

ՔՍԱՆԵՒԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ խորհուրդը ծանուցանում է ի գիտութիւն հասարակաց, որ ովքեր ստորագրել են ընկերութեան անդամ և դրամը հատուցել են, նոյն տեղերից կարող են ստանալ կանոնաւոր անդորրագիր. իսկ ովքեր նոյեմբերի 15-ին ընդհանուր ժողովի նստի ժամանակ ստորագրվել են մեծ. պ. Գէորգ Հէջուբեանցի մօտ, նոքա կարող են անդորրագիր ստանալ մեծ. պ. Ե. Ծատուրեանցի խանութում։

Խորհուրդը խնդրում է նոյնպէս, որ անդամները բարեհաճին շուտով ստանալ անդորրագիրներն, որպէսզի կարող լինին ցոյց տալ նրանց ընդհանուր ժողով մտնելու համար, որ տեղի կ'ունենայ մի քանի օրից յետ։ Իսկ այսուհետեւ անդամակցութեան ստորագրութիւններ ընդունվում են անդորրագիրների ստացմամբ 1) խորհրդի անդամների մօտ, այն է, պպ. Ա. Ս. Անանեանցի, գէնէրալ Դ. Բ. Աստուրեանցի, Յ. Ա. Չիթախեանցի, Ա. Յ. Մանթաշեանցի, Ա. Մելիք-Ազարեանցի, Ն. Ա. Աթաբէգեանցի, Ն. Բ. Խոսրովեանցի, Բ. Ա. Նաւասարդեանցի և Գ. Մ. Սունդուկեանցի մօտ, 2) «կենդրոնական» գրավաճառանոցում 3) «կովկասեան» գրավաճառանոցում, և 4) Եփրեմ Ծատուրեանցի մօտ և 5) Առեւտրական ու փոխադարձ կրէդիտի բանկերի վարչութիւններում։

Այս օրերս կ'սկսվեն հրատարակվել ընկերութեան անդամների անունները։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

Ազգային.—Հայ թատրոնի առթիւ.—Մոսկվայի հայ հասարակութեան կողմից.—Թղթակցութիւն Թիֆլիզից.
Քաղաքական.—Ֆրանսիա.—Ճափոնիա.—Քաղաքական լուրեր.
Մեղուի հեռագիրներ.
Մանր լուրեր.
Խառն լուրեր.
Յայտարարութիւններ.
Բանասիրական.—Սիբիրի երեքհարիւրամեայ յօբելեանը.

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԱՌԹԻՒ.

Տեսնելով խմբագրութեանդ անսահման սէրն ու համակրութիւնը դէպի հայ բեմն և այսօր սորա վերայ գործող մշտական խումբը, ես ինձ թոյլ եմ տալիս, իբրեւ սիրող թատրոնի և նախանձախնդիր նորա գոյութեան և մշտական այցելու իմ զգացմունքներս և իմ կարծիքով նորա գոյութեան սպառնացող վտանգները արտայայտելու։

Հայերն ասում են «դրուստ խօսողի գլուխը ծակ է»։ Թող իմ գլուխս ծակ համարեն միայն իմ դրուստ խօսելովս, թող պատառոտվող գործը կարկատվի և նորոգվի։

Տարակոյս չը կայ, որ մենք Թիֆլիզում ունինք այսօր այնպիսի մշտական խումբ, որպիսին երբեք ունեցած չենք և գուցէ ապագայում էլ մեզ համար բաղդաւորութիւն համարենք նոյնպիսին ունենալը։ Ունինք և շատ ընտիր րէպէրտուար, որպիսին նոյնպէս ունեցած չենք։ Ունինք և ժողովուրդ, որ սիրում է թատրոն, սիրում է սրան իւր բարոյական կրթութեան տեղ, իւր հոգեկան զուարճութեան ապաստարան տեսնելու, նա իւր սէրն ու համակրութիւնը ցոյց տուեց յընթացս երկու տարուան. կասկածելն անգամ այս համակրութեան մասին ես յանցանք եմ համարում։ Հապա ինչից է կասկածս, որ հաստատ է, որովհետեւ տեսնում եմ, որ օրէցօր յաճախողների թիւը պակասում է և անշուշտ թատրոնական գանձարանն էլ դէֆիցիտ ունենալիս կը լինի։ Ինձ այս բացատրում է անընդհատ գանգատն, որ իրաւացի է։ Օրինակի համար ամսոյս 4-ին ներկայացրին «Պոլջօն» պիէսան, որից ես ոչինչ չը հասկացայ, դժուար թէ և բան հասկացող լինի. կարծում եմ, որ նոյն իսկ հեղինակը բան հասկացած չը լինի։ Ահա այսպիսի ներկայացումներն են, որ թատրոնի հիմքը քանդում են, լինելով ժողովրդի պահանջներին հակառակ և չեն տալիս ոչինչ նիւթ հանդիսականների ո՛չ մտքին և ո՛չ էլ սրտին։ Բայց նայեցէք, այս տարի մի քանի ընտիր ներկայացումներ եղան, ինչպիսի էր «Երկու որբ», «Արդիւնաւոր պաշտօն» և այլն, որոնց ժամանակ թատրոնը գրեթէ լիքն էր։ Ուրեմն . . . ուրեմն մնում է ինձ հրաւիրել և խնդրել թատրոնի վարչութեան ուշադրութիւնն այս հանգամանքի վերայ և տարակոյս չը կայ, որ այս ուշադրութիւնը թէ՛ թատրոնի գոյութիւնը կը փրկէ և թէ՛ նրան իրան վայելուչ դիրքը կը տայ։

Մենք հեռու ենք կարծելից, որ թատրոնական վարչութիւնը դադրել

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍԻԲԻՐԻ ԵՐԵՔՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ ՅՕԲԵԼԵԱՆԸ.

Սիբիրը և Կովկասը այնքան նման են միմեանց իրենց դրութեամբ և ցաւերով, որ կովկասեցին ակամայ համակրում է Սիբիրի բնակչին։ Երկուսն էլ հարուստ, բերրի երկիրներ են, բայց երկուսն էլ զուրկ այն մի քանի գլխաւոր բարենորոգումներից, որոնք արդէն մտցրած են ներքին Ռուսաստանում։ Երկուսն էլ զուրկ են բարձր ուսումնարանից, համալսարանից, ազատ մամուլից և զեմստվօյից. Այդ երկու երկիրների վրայ էլ ներքին Ռուսաստանցին նայում էր ինչպէս իւր հարստութեան աղբիւրների վրայ. նա այնպէս է մտածում՝ որ այդ երկիրների (մանաւանդ Սիբիրի) հարստութիւնները իրեն համար են ստեղծված, բայց ժամանակները փոխուել են, այժմ ամեն երկիր ուզում է իւր հարստութիւնը իւր մէջը պահպանել։ Սիբիրցիք ես զգացին՝ որ բաւական է՝ ինչքան մինչեւ այժմ Սիբիրը կաթնատու կովի դեր կատարեց, այժմ ժամանակ է՝ որ Սիբիրը ապրէ իւր մտաւոր և տնտեսական կեանքով, այսինքն ունենայ իւր մտաւոր զարգացման կենդրոնը—համալսարանը, իւր ազատ մամուլը և տնտեսական կեանքի գործարանը՝ զեմստվօն։ Սիբիրի հասկացող դասի այս ցանկութիւնները պարզ երեւում են նորերումս—հոկտեմբերի 26-ին Սիբիրի 300 ամեայ յօբելեանի առթիւ Մոսկվայում և Ս. Պետերբուրգում խօսված ճառերից։ Հոկտեմբերի 26-ը այդ այն օրն է՝ երբ 1581 թւին ռուս աւազակապետներից մէկը—քաջ Երմակ Տիմոֆէեվիչը՝ անցնելով Ուրալեան շղթաները, առաւ Սիբիրի առաջին քաղաքը—Իսկէրը։ Այս յօբելեանը, ինչպէս ընթերցողը տեսնում է, նեղ ազգասիրական հիմք ունի, որովհետեւ Սիբիրի առնելը ինքն ըստ ինքեան անիրաւացի մի անցք էր, բայց բաղդաւորապէս 300 տարուայ ընթացքում Սիբիրում հաստատուեցան ռուսների նոր սերունդներ՝ որոնք նայում են Սիբիրի վրայ ոչ իբրեւ նուաճած երկրի, այլ իբրեւ իրենց հարազատ հայրենիքի վրայ, որի շահերը իրենց համար շատ թանգ և մօտիկ են։

Հոկտեմբերի 26-ին Մոսկվայի յայտնի «Славянскiй Базаръ» հիւրանոցում երեկոյեան ժամը 6-ին շքեղ ճաշկերոյթ եղաւ և տօնուեցաւ Սիբիրի նուաճման երեքհարիւրամեակը. Ճաշկերոյթին ներկայ էին մօտ 90 մարդիկ, կային և մի քանի տիկիններ. Ներկայ եղողները գլխաւորապէս սիբիրացիներ, կամ Սիբիրում ապրած մարդիկ էին։ Ճաշկերոյթը, ինչպէս պատմում են, ուրախ անցաւ և տեւեց մինչեւ երեկոյեան ժամը տասը. Շատ կենացներ առաջարկուեցան, շատ ճառեր ասուեցան։ Այդ ճառերից մի քանիսը մեծ հասարակական նշանակութիւն ունին, ուստի աւելորդ չեմ համարում այստեղ մի քանիսը առաջ բերել, մանաւանդ որ այն ցանկութիւնները, որ յայտնում են սիբիրացիները, դոքա և մեր կովկասեցիներիս ցանկութիւնն է.

Սիբիրացի մի վաճառական Զուկմալդին բաժակ նուիրելով Երմակին և իւր խմբին ասաց ի միջի այլոց հետեւեալ նշանաւոր խօսքերը.

«Մեր ռուս հասարակութիւնը 300 տարուայ ընթացքում այն սխալ կարծիքին է եղել, որ Սիբիրը մի «ոսկու մադան» է, նա մեծ պատմական սխալ է գործել հազարաւոր յանցաւորներ Սիբիր ուղարկելով և քիչ ուշադրութիւն դարձնելով Սիբիրի վարչութեան անդամների անձնական յատկութեանց վրայ»։

«Եթէ չը նայելով արտաքին անբարենպաստ պայմաններին Սիբիրի բնակիչները ունին իւրեանց յատուկ տիպը, բարոյական և մտաւոր զարգացման բաւական բարձր աստիճանի վրայ են կանգնած, նոքա զօրանով պարտական են այն հանգամանքին՝ որ Սիբիրը ազատ է եղել այն մեծ ժողովրդական թշուառութիւնից—ճորտութիւնից, որի չը լինելը միջոց է տուել սիբիրացիներին ամեն տեսակ անյարմարութիւններին յաղթել»։

«Զարմանալի չէ ուրեմն այն փաստը, որ Սիբիրում—աքսորանքի երկրում, իրենք աքսորեալները շուտով ձուլվում են տեղական բնակիչների հետ և, դեռ երկրորդ սերունդը չ'անցած, փոխվում են և խաղաղ աշխատաւոր բնակիչներ դառնում»։

«Ինձ համար շատ ախորժելի է յիշել՝ որ ոչ մի տեղ հասարակութիւնը այնպիսի մարդասիրութիւն և կարեկցութիւն չի ցոյց տալիս դէպի նորեկ յանցաւորը, ինչպէս Սիբիրումը, ուր նրա վրայ նայում են, ինչպէս անբախտացածի վրայ և կարելի օգնութիւնը հասցնում են»։

Յետոյ այս բաժակի առթիւ երդուեալ հաւատարմատար Բամբինը երկար ճառ արտասանեց, որից միայն նշանաւոր կըտորներն ենք առաջ բերում. Խօսելով ռուս ազգի մէջ տիրող հասարակական զգացմանց մասին՝ նա շարունակում է.

—«Շատ ժամանակ է անցել այդ անցքերից յետոյ (Սիբիրը նուաճելից յետոյ) և չը նայելով ընդարձակ և անմշակ երկրի մէջ բնակութիւն գցելու դըժուարութիւններին, չը նայելով շատ մէկը միւսին փոխարինող վարչութեանց զարհուրելի կամայականութեան, չը նայելով աքսորեալների շարունակ գալուն՝ սիբիրացիների առողջ և անվեհեր ոգին չը թողեց նրանց և մինչեւ այժմ էլ նըրանց մէջ կենդանի են հին հասարակական զգացմունքները և ինքնագործունէութիւնը. Այդպիսի յատկութիւնները ամենամեծ յոյսեր են տալիս՝ որ երբ Սիբիրին ցանկալի, Ռուսաստանում արդէն մտցրած, բարենորոգումները Սիբիրումն էլ մտցնվեն, այնտեղ ամենալաւ և պատրաստ երկիր կը գտնեն։ Սիբիրը արդէն քաղաքային ինքնավարչութիւն ունի, բայց նրան հարկաւոր է հին դատարանը փոխել և նորերը մտցնել, նրան հարկաւոր է գաւառային ինքնավարչութիւն *) նրան մամուլին ազատութիւն է հարկաւոր և ուրիշ էլ շատ բաներ . . . Խըմենք ուրեմն Սիբիրի ծաղկելուն և նըրան ցանկացած յոյսերի իրագործվելուն համար»։

Պ. Եֆիմով—Պետրովսկի ակադէմիայի մի սիբիրացի ուսանող իւր բաժակը նուիրելով Սիբիրի համալսարանին հետեւեալ ճառը ասաց.

«Թոյլ տուէք ինձ, ինչպէս Սիբիրի երիտասարդութեան ներկայացուցիչներից մէկին մի քանի խօսք ասել այն բանի մասին՝ որ մանաւանդ մօտիկ և թանգ է մեզ երիտասարդ սիբիրացիներիս համար. Խօսքս Սիբիրի համալսարանի մասին է, Ես աւելորդ եմ համարում այստեղ երկար խօսել Սիբիրի համար ունեցած նրա նշանակութեան մասին. առաջինը, որովհետեւ այդ նշանակութիւնը շատ մեծ է և ուստի դորա բացատրելը երկար ժամանակ կը պահանջէր, երկրորդ, որովհետեւ նա առանց բացատրելու էլ շատ պարզ է. Բայց ես կը կամենայի փոքր ինչ կանգ առնել մեր հայրենիքի վրայ ունեցած նորա բազմազան ազդեցութեան այն կողմերի վրայ, որոնք ինձ ամենից նշանաւոր են թւում. Ահա այդ կողմերը. Սիբիրի համալսարանը կ'ստեղծէ Սիբիրում մտաւոր կեանք, որի բացակայութիւնը կարստարեր կերպով ազդում է նրա վրայ. Ամենայն տարի բարձր ուսում որոնող տասնաւոր պատանի սիբիրացիներ գալիս են Ռուսաստան և թողնում են իրենց հայրենիքը այն նպատակով՝ որ էլ կրկին չը վերադառնան այնտեղ (խօսքս ի հարկէ մեծամասնութեան վրայ է)։ Ինչն է ար-

*) Земское самоуправленiе-ն մենք գաւառային ինքնավարչութիւն թարգմանեցինք, չը գիտենք թէ ինչքան յաջող է այդ ռուսական բառի թարգմանութիւնը.

է, հեռու ենք կարծելուց, որ նա այդ հաստատութեան վերջանալուն է ցանկանում, բաւական համարելով նորա տեւողութիւնը երեք տարի կանոնաւորապէս, իբրև գործիք նպատակի: Հեռու ենք այսպէս կարծելուց, որովհետև եթէ այդ ընդունենք՝ պէտք է այդ սարսափելի վայրկեանը դառնայ թէ՛ թատրոնի և թէ՛ այլ ազգային գործերի համար, այն ժամանակ պէտք է մենք մարդոց մէջ խարդախութիւններ որոնենք և բանալ ջանանք, որի հետեւանքը գործերի խանգարումն և անձնաւորութեանց խայտառակումն պիտի լինի, որ բնաւ մեզ ցանկալի չէ:

Մենք միայն շնորհակալութիւն ունինք յայտնելու թատրոնի գործին մասնակցող և ղեկավարող անձանց, որ նոքա շատ բան արել են նորա համար, միայն ոչ ամեն բան—հէնց այդ պակասորդը լրացնելն է հարկաւոր, որ թատրոնը օր աւուր զարգանայ: Ցարմար ընտրութիւն պիեսաների և յարմար բաժանումն դերերի: Միթէ մեզ չէ՞ օրիորդ Վիրգինիայի պէս դերասանուհուն «Պօլ-Ջօնս»-ի մէջ դեր տալ, որ նա հասկանալ և ըմբռնել կարող չէ, նոյնն է ասելու և տ. Հրաչեայի վերաբերութեամբ: Բայց դուքս անյաջողութեան պատճառ են դառնում և և որքան էլ այդ քանքարաւոր դերասանուհիք աշխատեն լաւ խաղալ՝ ժողովուրդը չի գրաւվիլ, քանի որ դերի կատարումն անգխակցաբար է: Միթէ գոհ պիտի լինի թատրոնական մանաժողովն և վարչութիւնը ասելով, թէ ինքն ամեն բան արել է և ժողովուրդը չէ պահպանել թատրոնը, մինչդեռ ժողովրդի անտարբերութեան հէնց պատճառը նոցա անտարբերութիւնն է, ուշադրութեան պակասութիւնն է: Չէ՞ որ ժողովրդին թատրոնից քշողը ներկայացրած պիէսաների անյարմարութիւնն ու դերերի կատարման անյաջողութիւններն են: Եւ այս ներկայիս համար ճշմարտութիւն է:

Հրաւիրում ենք թատրոնական մասնաժողովի ուշադրութիւնն այս հանգամանքի վրայ. միթէ նա տարին մի անգամ հաշիւ լսելու համար է: Եթէ թատրոնի վարչութեան ույժը թոյլ է, թո՛ղ ույժ աւելացնէ նորա վրայ, չէ կարելի ուժից վեր բան պահանջել ո՛չ իշխան Ամատունուց և ո՛չ էլ որևէ անձնից, միայն որ թատրոնի գոյութիւնն ու պատիւը պահպանվի և ընտիր խմբի անդորրութիւնը պաշտպանվի— հասարակութեան էլ ցանկութիւնը կատարվի, համակրութիւնն էլ օր աւուր զօրանայ:

Երբ իշխան Ամատունին կ. Պօլիս գնաց ներկայ խումբը հրաւիրելու՝ նորա աթոռը կից էր Սրբազան Ներսէսի աթոռին ամեն ազգային հանդէսներում, որքանը օրհնում էր և խրախուսում էր իշխանի ձեռնարկած վսեմ կրթիչ գործը, հայ մամուլն էլ չը պակասեցրեց իւրը. նոյնը պատահեցաւ և անցեալ տարի, երբ պ. Ա. Յովհաննիսեանը գնաց նոյն նպատակով. մենք էլ շատ ուրախացանք—բայց միթէ մեր վարձատրութիւնը պէտք է լինի թատրոնի անկումն այսօր: Չենք կարծում, որ թէ՛ թատրոնական մասնաժողովն և թէ՛ վարչութիւնը համաձայնեն իրանց վերայ ընդունելու այն յանցաւորութիւնն, որ ունենալով խմբի մէջ օրիորդ Վ. Գարագաշեանի, տիկին Հրաչեայի, պպ. Ադամեանի, Մընասեանի և այլոց պէս վեթխարի ույժեր, չը պաշտպանեցին հայ թատրոնը կանգուն պահել:

Տարակոյս չունինք, որ պատասխանը կը լինի—«Ո՛չ. երբէք թոյլ չենք տալ հայ թատրոնին գլորվելու»:

Ուրեմն դէպի գործ. խօսք ուշադրութեան կ'սպասենք:

Թատրոնի Բարեկամ.

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Ձերդ Պայծառափայլութիւն Իշխան Սիմէօն Դաւթեան.

Նոտակագիր հանդուցեալ Եկատարինէ Էմմանուէլեան Լազարեանց առաւել շնորհաւոր կացոյց զընդհանրութիւն ազգիս և արծարծեաց ի մեզ զերախտագիտական զգացմունս առ բարերար Տանն Լազարեանց, որ անհամար և անօրինակ սխրագործութեամբ իւրով բարերարեաց և բարերարէ ցայսօր և յաւիտեան, անմահացուցանելով—զանուն իւր ի լրութեան ազգի։

Զյիշատակ անմահ անուան և արժանայիշատակ հոգւոյ հանգուցելոյն կատարեցաք ի կիւրակէ աւուր յեկեղեցւոջ ի ժամ պատարագի ջերմեռանդն աղօթիւք և լիաշուրթն գովութեամբ և օրհնութեամբ։ Եւ այժմ դառնալով առ Ձերդ Պայծառափայլութիւն, առ ներկայացուցիչ ազգասէր հոյակապ Տանն Լազարեանց մատուցանեմք երախտապարտ հոգւով զմեր խորին շնորհակալիս և մաղթեմք վասն Ձեր զբարօրութիւն և զկեանս երջանիկ հանդերձ պայազատ ժառանգակցօք և որդւովք ձերովք ի պարծանս և ի պայծառութիւն ազգի։

Աւագ քահանայ Յակոբ Սուրէնեանց, Յարութիւն քահանայ Տէր-Ղուկասեանց, Յարութիւն քահանայ Պօղօսեանց, աւագ սարկաւագ Աղէքսանդր Տէր-Դաւթեանց, Գէորգ Փանոսեանց, Յովհաննէս Յովհանեանց, Յարութիւն Ղանդուրալեանց, Նիկողոս Գինիբէգեանց, Մատթէոս Զաքարեան Շամիրեանց, Տիրօն Էկիզլէր, Սարգիս Թումանեանց Գրիգոր Անանեանց, Զարմայր Մսերեան Մսերեանց, Խաչատուր Փանեանց, Մկրտիչ Էմին, Ն. Ներսէսեանց, Ս. Բարսամեանց, Յ. Խըրտիկեանց, Յ. Ա. Խալաթեանց, Ա. Ժամհարեանց, Յ. Բաբանոսեանց, Ս. Շահազիզ, Իվ. Ժամհարեանց, Յովհաննէս Ջաւախեանց, Գրիգոր Աբրեանց, Ազարեգ Գէորգեանց, Հայրապետ Դուլգարեանց, Քրիստափոր Յակոբեանց, Յովհաննէս Սարգսեանց, Մինաս Մարգարեանց, Աղաջան Ղուկասեանց, Գրիգոր Ստեփաննոսեանց, Սարգիս Եզեանց, Ներսէս Ահարոնեանց, Ստեփան Վարդազարեանց, Խաչատուր Մէլիք-Սարգսեանց, Յովհաննէս Մ. Աւետիսեանց, Բ. Սարգսեանց, Գրիգոր Պատուականեանց, Սարգիս Ջանումեանց, Ա. Բարժիլի, Գէորգ Մ. Լիանոսեանց, Մ. Խալաֆեանց, Բարսեղ Թութունեանց, Գերասիմ Գարսօեվ, Սողոմոն Ափանասեանց, Արիստակէս Վարդանեանց, Անդրէաս Միրզաբէկեանց, Սողոմոն Միրզաջանով, Գրիգոր Վասիլեանց, Լազար Լազարեանց, Երեմիա Սահակեանց, երեսփոխան Մօսկվայի երից եկեղեցեացն հայոց Մելքոն Գասպարեան Փանեանց։

Մօսկվա.

ՑԱՐԳՈՑ ԽՄԲԱԳԻՐ

«Մշակի» նոյեմբեր 5-ի համարում առաջնորդող յօդուածը Գ. Ա. ստորագրութեամբ ծրգնում է ցոյց տալ, որ ամեն գաղափար մեր մէջ իրմով է հրապարակ եկել և ուրիշները որ յարձակվում են նորա՝ յօդուածագրի վերայ յայտնած գաղափարների համար, մի քանի ժամանակից յետ իրանք կրկնում են նոյն գաղափարները:

Այս խօսքերը յայտնի բան է, սովորական են անձնաւորութեան համար, որ իրանից դուրս ոչինչ չէ տեսնում, աշխարհն իւր մէջ է բովանդակում: Ես չունիմ ինչ ասելու այն վերաբերմամբ, որ պ. Գ. Ա. քարեր է գցում իւր եսութեամբ ուրիշների բակերը. բայց նա չէ խընայում և ինձ ու թատրոնի ռէալական ուղղութեան մասին ակնարկելիս, քար է գցում և իմ բակս, որ իբրև թէ ես կրկնում եմ նորա յայտնած միտքը իբրև իմ սեպհականը: Բայց ես չեմ կարող և ոչ էլ մտադիր եմ ներելու նորան այն, որի համար նա իրաւունք չունի:

Ես մեղաւոր չեմ, որ պ. Գ. Ա. 1872 թուականից առաջ անցեալի վերայ տեղեկութիւն չունի և նորա հայ աշխարհն այդ ժամանակից է սկսվում: Թո՛ղ հետաքրքրվի նա մի փոքր անցեալով և կը տեսնէ, որ մենք թատրոնի ռէալականութեան գաղափարին պաշտպան եղել ենք 60 թուականներին, երբ հայկական թատրոնը Թիֆլիզում տղայութեան հասակումն էր, ինչպէս և պ. Գ. Ա. և երբ այս վերջինս գուցէ և հայերէն խօսել չը գիտէր և չէր էլ կամենում գիտնալ:

Թո՛ղ պ. Գ. Ա. քրքրէ այդ թուականների «Մեղու Հայաստանի» լրագիրն և նորա մէջ գրուածքները հայ թատրոնի մասին և անշուշտ կը համոզվի, որ թատրոնի ռէալական ուղղութեան մասին «Մեղուի» էջերում քարոզվում էր և խօսվում այն ժամանակ, երբ նա՝ պ. Գ. Ա. դեռ ձեռքը գրիչ բռնել չը գիտէր: Այս այսպէս լինելից յետ արդեօք աւելի ուղիղ չէ՞ր լինել եզրակացնել, որ ինքն է կրկնողն այն գաղափարների, որ հայ հասարակութեան համար նոր չեն ի վաղուց հետէ և միայն պ. Գ. Ա. երևակայում է, իւր անգիտութեամբ թէ եսամոլութեամբ, որ նոցա առանձին քարոզիչը հայոց մէջ ինքն է:

գելում դրանց վերադառնալու։ Ես կարծում եմ այն իմ վերև յիշած մտաւոր կեանքի բացակայութիւնը՝ որ մանաւանդ զգալի է լուսաւորուած մարդու համար։ Համալսարանը կը հեռացնէ այդ գլխաւոր պատճառը՝ որ ստիպում է Սիբիրի երիտասարդութեան ձգտել դէպի Ռուսաստանը և գաղթել Սիբիրից։ Բայց այս մեծամասնութիւնը, բարձր ուսման աղբիւրը իւր մօտին, իւր աչքի առաջին ունենալով, պէտք չի զգալ նորան հեռու Ռուսաստանում որոնել։ Երիտասարդութիւնը տանը ուսում առնելով, իւր հայրենիքը աւելի սիրել կը սովորէ և ի հարկէ իւր բոլոր ույժերը կը նուիրէ նորա բարօրութեանը։ Այսպէս ուրեմն համալսարանը կը պահէ Սիբիրի երիտասարդութեան ույժերը երկրի մէջ, և նորան կարողութիւն կը տայ առանց ուրիշների օգնութեան լարվելու, որոնց (այդ ուրիշների) մատուցած ծառայութիւնները առանց չահախնդրական նպատակների չէ լինում շատ անգամ։ Վերջապէս համալսարանը կենդրոն կը դառնայ Սիբիրի բնական հարստութիւններն ուսումնասիրելուն, որոնցով շատ հարուստ է Սիբիրը և որոնք վատ ուսումնասիրած են և վատ մշակվում են։ Հասկանալի է ուրեմն՝ որ Սիբիրի համալսարանի շատ իրագործված տեսնելն ամեն մի սիբիրացու նուիրական ցանկութիւնն է։ Ես կարծում եմ, պարոններ, որ Սիբիրի համալսարանին նուիրած բաժակը մեծաւանդ սիրով կ'ընդունվի՝ որովհետև Սիբիրը նորան գոյութեամբ համարեա բացառապէս իրեն է պարտական։ Նա իւր հարազատ զաւակն է։ Եւ իսկ որ, այդ միտքը համարեա ամբողջ դար գոյութիւն ունի, բայց նրա իրագործումը կարելի եղաւ միայն այն ժամանակ՝ երբ հասարակութիւնը համալսարան ունենալու ցանկութիւն յայտնեց ոչ թէ միայն լոկ խօսքով, այլ և գործով։ Խօսքս այն ահագին նուէրների մասին է, որ արին Սիբիրեակով, Ցիբուլսկին և այլք *)։ Նոյնպէս հասարակական կարծիքին ենք պարտական՝ որ համալսարանը հիմնվում է ոչ թէ Օմսկ քաղաքում՝ ուր նա միայն տէրութենական չինուածք կը լինէր, գուցէ և առանց ունկնդիրների, այլ Տոմսկ քաղաքում, ուր նա Սիբիրի ամենասիրելի հիմնարկութիւններից մէկը կը լինի։ Ուրեմն սրտանց բարձրացնենք բաժակներս Սիբիրի թէ հայերի և թէ որդիների նուիրական ցանկութեան— համալսարանի շուտափոյթ իրագործման համար»։

Ճաշկերոյթի կարգադրիչների մէկի առաջարկութեամբ ստորագրութիւն բացուեցաւ յօգուտ ապագայ համալսարանի չքաւոր ուսանողների։ Ստորագրութիւնը 4000 ռուբլից աւելի տուաւ. բայց այդ մի ուրիշ ստորագրութիւն բացուեցաւ—յօգուտ Մօսկվայի համալսարանի չքաւոր սիբիրացի ուսանողների, այդ ստորագրութեամբն էլ ձեռաց մօտ 500 ռուբլի հաւաքվեցաւ։

Պ. Եֆիմօվից յետոյ պ. Մօսկվին—Պեսրովսկի—ակադէմիայի մի ուրիշ ուսանող բաժակ առաջարկեց թէ Սիբիրի և թէ մայրաքաղաքի մամուլի համար և ասաց.

«Ամեն հասարակութեան մէջ՝ երբ նրա անդամների մէջ մտքերի փոխարինութիւն կայ, առաջ են դուրս գալիս կենսական խնդիրներ, մամուլը հասարակական ցանկութիւնների ու մտքերի արտայայտիչն է լինում. Մտքերի փոխարինութեան զգացուած պահանջը, կեանքի առաջ բերած կարևոր խնդիրները և՛ Սիբիրի մէջ մամուլ ստեղծեցին։

« Սիբիրի հասարակութեան լաւագոյն ներկայացուցիչները չէին կարող անտարբեր մնալ դէպի բոլորը՝ ինչ որ նրանց շուրջը անվում էր. և առա յօգուտ տեղական շահերի բարձրացած առաջին ձայնը—մամուլի ձայնն էր։ Սիբիրի մամուլը շատ չէ որ գոյութիւն ունի։ Նա միայն վերջի 5—6 տարիներս է իւր վրայ դարձրել հասարակութեան ուշքը և գրաւել նրա համակրութիւնը, կենսական և հասարակութեան շահերին մօտիկ խնդիրներ բարձրացնելով։ Բայց և այս կարճ միջոցում նա իւր կարողութեան չափ ճշմարիտ ծառայութիւն արաւ իւր հայրենիքին։ Մտաբերեցէք, ով է ձայն բարձրացրել և պատերազմել Սիբիրի գիտութեան համար. ով է խօսել Սիբիրի բնական հարստութիւնների կանոնաւորապէս արդիւնագործելու կարողութեան մասին. ով է յարուցել տեղական խնդիրները, ով է տեղական ինքնավարութեան պաշտպան հանդիսացել։ Սիբիրի համար նշանաւոր գաղթականութեան և աքսորանքի խնդիրները Սիբիրի մամուլը նմանապէս առանց ուշադրութեան չէ թողել, նոյն մամուլը արդէն շատ անգամ յանուն ճշմարտութեան թոյլերի, «ստորացեալների և վիրաւորեալների» պաշտպան է հանդիսացել, խօսելով Սիբիրի համար «ճշմարիտ սրտով և ողորմած» դատաստանի անյետաձգելի կարևորութեան մասին։

«Թոյլ տուէք «Сибирь» «Сибирская Газета» լրագրերի մէջ բարևել հասարակական աշխատաւորներին, իւրեանց հայրենեաց շահերի ջերմագին և նուիրաբար պաշտպաններին»։

«Այդ աշխատաւորների շրջապատող խաւարի մէջ առանձին լոյսի ցայտումն է, սկսվող հոգևոր և մտաւոր կեանքի առաջին երեւոյթն է»։

«Մեծ հասարակական գործունէութիւն է սպասում այդ աշխատաւորներին, երբ երկրին կը հասնեն բարենորոգումներ, երբ տեղական մամուլի գործունէութեան ասպարէզը կը լայնանայ, երբ նրա կուրծքը շնչելու աւելի օդ կ'ստանայ»։

«Խօսելով Սիբիրի մամուլի մասին ես չեմ կարող լռել մայրաքաղաքի մամուլի մասին, նա միշտ զգայուն կերպով է վերաբերվել դէպի Սիբիրի կարծիքները։ Ուրեմն թոյլ տուէք պարոններ կենաց առաջարկել Սիբիրի մամուլի համար և նրա գոյութեանը այնպիսի պայմաններ ցանկանալ՝ որ նա կարողանայ աւելի օգտաւէտ գործիչ լինել հայրենիքի համար։ Թոյլ տուէք այս կենացի վերայ աւելացնել, և մայրաքաղաքի մամուլի կենացը, այդ մամուլի այն մասի կենացը՝ որը միշտ իւր սրտին մօտիկ է՞ ընդունել ռուս հասարակութեան հոգևոր և մտաւոր զարգացումը և միևնոյն ուղղութեամբ խօսել է և Սիբիրի վերաբերութեամբ»։

Ուրիշ շատ ճառեր խօսուեցան այդ ճաշկերոյթի ժամանակ, շատ ջերմ և սրտագին կենացներ առաջարկուեցան։ Սիբիրեան մօտ ժամը տասին ճաշկերոյթը վերջացաւ։

Սրտով համակրենք և մենք սիբիրացիների յայտնած բարձր և ազնիւ ձգտումներին և Սիբիրի հասկացող զաւակների հետ միասին ցանկանանք՝ որ Սիբիրը հասնէ իւր ցանկացած մտաւոր, բարոյական և տնտեսական ինքնուրոյնութեան։

Յ. Տէր-Մովսէսեանց.

---

*) Այստեղ աւելորդ չենք համարում այն նուէրների կարճառօտ ցուցակը առաջ բերել. թող մեր հարուստները կարդան և ամաչեն։

Սիբիրի համալսարանին առաջին նուէր անողը եղել է Դ է մ ի դ ո վ՝ որի նուէրը տոկոսների վրայ գալով այժմ հասնում է 150,000 ռ., Տոմսկի քաղաքագլուխ Ցիբուլսկի 152,000 ռ., Սիբիրեակով 100,000 ռ., Տոմսկի քաղաքային խորհուրդը 30,000 ռ.։ Եղել են ուրիշ շատ նուէրներ թէ գրքերով, թէ թանգարաններով և թէ դրամով։ Այնպէս որ Սիբիրի համալսարանին մինչև այժմ նուիրած է 500,000 ռուբլից աւելի փող և 35,000 հատոր գրքեր։ Այս տեղեկութիւնները մենք հաղորդում ենք հետևեալ վերնագրով հրատարակած բրօշիւրից. Описаніе праздества бывшаго въ г. Томскѣ 26-го августа 1880 года, по случаю закладки Сибирскаго университета. Томскъ 1880 г.

Մենք այս երկու խօսքն էլ գրեցինք միայն հայ հասարակութեանց ուշադրութիւնը հասկացնելու համար:

Գ. Զ.

Թիֆլիզ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

Ֆրանսիական պարլամէնտական մասնաժողովը, որը նշանակուած է վճռելու Թագաւորական բրիլիանտների ծախելու խնդիրը, ընտրել է իրեն համար նախագահ Ռասպայլին և քննեց մանրամասն վայր դրած «գահի» Թանգագին քարերը:

Գեղարուեստի պաշտօնեայ Անտօնէն Պրուն ցանկանում է պահպանել այն ամէնը, որը ունի պատմական կամ գեղարուեստական նշանակութիւն: Իսկ Ռասպայլը համաձայն է միայն շատ սակաւ բաների պահելուն, հաշուելով որ ծախելուց աւելի քան 30,000,000 Ֆրանկ կ'ստանայ, որոնց եկամուտից կարելի կը լինի ապահովացնել ծեր ու անկարող բանուորներին: Իբրև էքսպէրտ այդ բանում հրաւիրուած իւվէլիր Բապստը խորհուրդ տուեց պահելու հետևեալը. օստր պետութիւնների շքանշանների համաքածուն 200,000 գնահատուած ժամացոյցը, որը Ալժիրի բէյը ընծայել է Լիւդովիկ XIV-ին—3,000 Ֆրանկ, մի սուր 250,000 Ֆրանկ: Բապստը նոյնպէս խորհուրդ չէ տալիս ծախելու «Ռէգէնտ» երևելի բրիլիանտը, որը գնահատուած է 12,000 Ֆրանկի: Աճուրդի ծախելով նա կը ծախուի 600,000 Ֆրանկով, և այն ժամանակ նրան կ'առնէ մի որևէ ամէրիկացի, որը կը տանէ ամէն տեղ ցոյց տալու համար: Իսկ միւս բրիլիանտները խորհուրդ է տալիս նա ծախելու, հաշիւ անելով, որ նրանցից կարելի է ձեռք բերել 12,000,000 Ֆրանկ: Դրանց Թւում գտնվում է և մի գօտի, որը երբեմն կայսրուհի Եվգէնիան է շինել տուել իրեն համար Թագաւորական բրիլիանտներից, երբ նա այդպիսի մի գօտի տեսաւ «Riche aux Bois»-ի մէջ մի դերասանուհու վերայ կեղծ բրիլիանտներից: Կայսրուհին ընդամէնը միանգամ է բանեցրել այդ գօտին, որը նստել է մէկ միլիոն Ֆրանկ:

ՃԱՓՕՆԻԱ

Այստեղ բերում ենք ճափօնիայում կայսերական հրամանագրով 1890-ի համար կոչուած ազգային ժողովի բնագիրը.—«Մենք, մեր նախորդների հարստութեան (դինաստիայի) ժառանգը, աւելի քան 2,500 տարի Թագաւորող, վերականգնեցինք և ուժեղացրինք մեր կայսերական իշխանութիւնը, որը վերջին տարիներումս ապօրինի կերպով Թուլացրած էր, և վերականգնեցինք ամբողջ կայսրութեան տարածութեան վերայ իշխանութեան և քաղաքականութեան միութիւնը: Հիմա մենք մտադիր ենք մացնելու սահմանադրութիւն, որի հիմնքի վերայ պիտի իշխեն մեր յաջորդները: Ուսումնասիրելով ուրիշ երկիրների սահմանադրութիւնները, մենք գտնում ենք նրանց մէջ զանազանութիւն, ամէն մէկ երկրի մասնաւոր բնաւորութեան համապատասխանող: Այսպիսի արտաքին դէպքը, ինչպիսին է սահմանադրութեան ներմուծումը, չի կարող հեշտ լինել, նա պահանջում է մեր բոլոր ուշադրութիւնը: Վճռած լինելով մեր նախորդների առաջ, որոնք նայում են երկնքից մեզ վերայ, բարձրացնելու մեր կայսերական տան նշանակութիւնը, զարգացնելու մեր բարձր վարչութիւնը, փոփոխելու հին և նոր կառավարութեան կարգը,—մէկ խօսքով, հաստատ իրագործելու վերանորոգութիւնների մեր նախագիծը, մենք մեզ վերայ ենք առնում կատարեալ պատասխանատուութիւնը: Մեր վերանորոգութիւնների նախագիծը իրագործելու համար մենք շտապեցինք դիմելու երկրի ներկայացուցիչներին և հրաւիրելու 1890-ին ազգային ժողով: Հրամայում ենք մեր բոլոր հպատակներին, որոնք կառավարութեան մէջ ծառայութեան պաշտօններ են վարում, պատրաստելու միտքերը այդ դէպքի համար, և տալիս ենք նրանց հարկաւոր ժամանակ այս գործը կատարելու համար համեմատ նրանց վերայ դրած պարտաւորութիւնների: Մենք պատճառ ունենք մտածելու, որ հասարակութիւնը խիստ հակումն ունի յառաջադիմութեան ծայրահեղութեան անցնելու և հրապուրուելու հետևողութիւններով: Միևնոյն ժամանակ ենթարկուելով անհիմն լուրերի ներգործութեան, նա տրամադիր է անտես անելու գլխաւոր և ամենակարևոր խնդիրները: Այդ պատճառով նրան օգուտէտ է հէնց հիմիկուց ծանօթանալու մեր վերանորոգութիւնների պլանների հետ, և տալով նրան բարի խորհուրդներ, ցոյց տալ արդէն ստացած հետևանքները:

«Իսկ եթէ մի որևէ մէկը կը փորձէ անկարգութիւններ անելու և խանգարելու հասարակական ապահովութիւնը ազգային ժողովի շուտ հաւաքուելու համար, այն ժամանակ այդպիսի մարդիկ կը պատժուին օրէնքի բոլոր խստութեամբը: Թող ծառայէ այս պաշտօնական մեր ծանուցումը իբրև նախազգուշութիւն բոլոր ազգաբնակութեան համար»:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզի «առևտրական պալատը», որը արդէն երկու դպրանոց ունէր 1,600 աշակերտներով, օրերումս բացեց «բարձր առևտրական դպրանոց», որի համար հաստատուել է Մալէրբա բուլվարի վերայ մեծ և ընդարձակ կացարան: Այդ դպրանոցի բացման հանդէսին ներկայ էին շատ պաշտօնեաներ և պատգամաւորներ. Գամբէտտային էլ սպասում էին, բայց նա յայտնեց, որ չի կարող գալ: Առևտրական պալատի նախագահը խօսելով մի ճառ դպրոցի նպատակի և նշանակութեան վերայ, ասեց, որ առևտուրը ոչ պակաս արդիւնագործութիւնից պահանջում է գիտութիւն և գործունէութիւն: Նա յոյս յայտնեց, որ կառավարութիւնը ամէն ջանք գործ կը դնէ առևտրական պայմանագրեր կապելու համար, ըստորում առևտրի մէջ ինչպէս պօլիտիկայի մէջ ազատութիւնը, ամենից լաւ միջոցն է:

—

Բիզմարկի մօտ վերջին պարլամէնտական երեկոյթին կենդրոնական կուսակցութեան ոչ մէկ անդամ ներկայ չէր: Պատգամաւորների շրջանում շատ վիճում էին «Nordd. Allg. Zeit.»-ի խմբագրական յօդուածի վերայ ընդդէմ Վինդհօրստի (կենդրոնական կուսակցութեան պարագլուխը): Կանցլէրը ասեց, որ նա չէ կարդացել այդ յօդուածը, և զարմանում է, որ այդպիսի մի խելօք մարդ, ինչպիսին Վինդհօրստն է, այդպէս նեղացած է այդ դէպքից: Բիզմարկը երկար զրոյց էր անում Բէննիգսէնի հետ, որից դուրս են բերում, որ մտերումս լինելու է համաձայնութիւն ազգային-ազատամիտների հետ:

—

Ասում են, որ Գամբէտտան հիմա մեծ ջանքով պարապած է հաստատ դաշնակցութիւն հիմնելու Անգլիայի հետ ընթացիկ զանազան խնդիրների մէջ փոխադարձ զիջումների օգնութեամբ:

—

Ինչպէս հաղորդում են Բէրլինից, Վիէննայի արքունիքը ամենևին չէ բաց թողնում ռումինական կառավարութեան իրաւունքը պաշտպանելու իւր շահերը Դանուբի վերայ: Նա միայն պահանջում է Ռումինիայից բաւականութիւն նրա համար, որ ռումինական գահական ճառը խօսում է դանուբեան խնդրի վերայ այնպիսի տօնով, որը չի համապատասխանում դիպլոմատիկական սովորութիւններին և գրեթէ Թշնամական է դէպի Աւստրիա-Ունգարիան: Միւս կողմից ռումինական կառավարութիւնը բոլորովին պատրաստ է տալու Աւստրիա-Ունգարիային այդ տեսակ բաւականութիւն: Այսպէս կանոնաւոր դիպլոմատիկական յարաբերութիւնը Աւստրիա-Ունգարիայի և Ռումինիայի մէջ հաւանական է որ շուտով կը վերականգնուի:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ).

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7-ին դեկտեմբերի: Լրագիրները 7-ից դեկտեմբերի յայտնում են, որ առանձին յանձնաժողովը վերաքննում է ջրային ճանապարհների կանոնադրութիւնը: Ռուստանը նշանակվում է դեսպան Աթէնքում:

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲԻՐԺԱ
7-ին դեկտեմբերի.

Արք. բանկ. 1-ին . . .	93	25
— — 2-րդ	90	75
— — 3-րդ	91	5
— — 4-րդ	90	75
— — 5-րդ	90	62
Վիճակահ. 1-ին	224	75
— — 2-րդ	216	75
Արև. փոխառ. 1-ին .	90	25
» » 2-րդ .	90	25
» » 3-րդ .	90	25
Լոնդօն	25	35 1/2
Համբուրգ	216	38 1/2
Ամստերդամ	128	37
Փարիզ	267	5
Ոսկի	7ռ.	80

Բիրժայի վիճակը խաղաղ է:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱԳՈՒԻՑ հաղորդում են.—Նոյեմբերի 18-ին, չորեքշաբթի օր, հայ Թատրոնասէրները, տիկին Եաղուբեանի առաջարկութեամբ, մի ներկայացում տուին, տեղական ժողովարանի դահլիճում, բարեգործական նպատակով: Ներկայացրին Գ. Սունդուկեանի «Քանդուած օջաղը» երեք արարուածով և Զմկեանի գաղղիերէնից փոխադրած «Անանուն կատակ» վօդեվիլը մի արարուածով: Ընդհանրապէս նայելով դահլիճի ահագին մեծութեանը, լուսաւորութիւնը, համեմատաբար, փոքր էր. այդ լաւ չէ: Տեղերի գները նշանակված էր աւելի, քան Թէ պակաս. 4—1 ռ., դահլիճում, իսկ վերնատունը—25 կ.: Նայելով այցելուների բազմութեանը, եկամուտը նշանաւոր պէտք է լինի, որի մասին, յուսով ենք, որ տիկին Եաղուբեանը տեղական կամ հայ մամուլի միջոցաւ կը հրատարակէ այն: «Քանդուած օջաղ»-ի ներկայացումը շատ լաւ անցաւ և գեղեցիկ տպաւորութիւն Թողեց հանդիսականների վերայ: Աւելի և աւելի կենդանի ներկայացրին իրանց դերերը. Գիժ-Մօզին (Յ. Վարձիգուլեան) Գուլարենց Օսէփը (Բ. Թուաքալեան) և Ալմաստը (տիկին Ն. Վարձելեան) որոնք վարձատրվեցան անվերջ ծափահարութիւններով: Իսկ ինչ որ վերաբերում էր «Անանուն կատակ» վօդեվիլին, շատ անյաջող և անհամ ու չորուցամաք անցաւ. երանի Թէ չէին ներկայացրել այն: «Քանդուած Օջաղի» Թողած գեղեցիկ տպաւորութիւնը դա նուազեցրեց, այնպէս որ հանդիսականները միմեանց ետևից ատաղի պէս անյայտանում էին դահլիճից:

* * *

Նոյն տեղից մեզ գրում են.—Ահա երկու շաբաթից աւելի է, որ Բագու է եկել Երուսաղէմի միաբան գեր. Մամբրէ վարդապետ Մարկոսեանը Երուսաղէմի պարտքի մասին հանգանակութիւն անելու: Ժողովուրդը կիւրակի օրերը մեծ բազմութեամբ յաճախում է եկեղեցի, լսում է նորա քարոզները և մխիթարվում. ի՜նչ գեղեցիկ, ի՜նչ բարի զգացմունքով է լցվում մարդ, երբ կենդանի խօսք է լսում և' այն մի նուիրական բեմից: Եր գայ, արդեօք, մի օր, այո, մի գեղեցիկ օր, որ պահանջ դառնար կենդանի խօսքը մեր եկեղեցիների մէջ' մեր Թշուառ ժողովրդի համար: Գեր. Մամբրէ վարդապետը մեծ համակրութիւն է վայելում հասարակութիւնից: Նա այցելելով առ այժմ մի ուժ անձնաւորութեանց' հանգանակել է, ասում են, 1000 ռուբլի:

* * *

Հայլաբարի Զօրաբաշու սուրբ Գէորգ եկեղեցու ծխական դպրոցի վարչութիւնը ստացաւ մեծ. գնդապետ Ս. Դ. Իւզբաշեանից 15 ռուբլի և մեծ. բժիշկ Կ. Փ.-ից 5 ռ. յօգուտ յիշեալ եկեղեցու չքաւոր դպրոցի, որի համար վարչութիւնը շնորհակալութիւն է յայտնում մեծ. նուիրատուներին:

* * *

Այսօրվայ տօնի պատճառով, «Մշակի» վաղուայ 257-րդ համարը կը հրատարակվի ուրբաթ ամսոյս 11-ին:

* * *

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ հաղորդում են.—Նոյեմբերի 23-ին, երեկոյեան ժամը 8 ին, լուսնի խաւարումն էր, որ և տեւեց մինչև 11 ժամը: Հասարակութիւնը այնքան բարի էր, որ նորան (լուսնին) այդ չարիքից ազատելու համար, հազարաւոր հրացաններ և ատրճանակներ արձակեց, և պղինձների ձայներ հնչեցրեց, մինչև որ լուսինը իրա երեսը բացեց, հասարակութեան պարզութեան վերայ մի պ ի ն դ ծ ի ծ ա ղ ե ց և ապա իրա ընթացքը շարունակեց:

* * *

Նոյն տեղից հաղորդում են.—Այն օրից, երբ սկսեցին քաղաքիս փողոցները հողով ծածկել, իբր հաւասարելու համար, մինչև այսօր անձրևից կամ ձիւնից ահագին ցեխեր է գոյանում փողոցներում և դժուարանցանելի դառնում:

Երևակայեցէք մեր քաղաքի այժմեան դրութիւնը. փողոցները լիքն է ցեխաշփոթով և այնքան լիքը, որ ափերից բարձրանալով նկուղներն է Թափվում: Կառքով գնալը երկիւղալի է համարվում, ոտքով գնալը դժուար, և այն էլ մեծ շրջան կատարելով: Մէկ նայեցէք աջ, յետոյ ձախ. կը տեսնէք խմբեր այս և այն փողոցի վերայ կանգնած՝ հերթի են սպասում՝ անցնելու համար: Եւ ինչ տեղով պէտք է անցնել. մ ա ղ ի կ ա մ ո ւ ր ջ ո վ. Մի քանի քար ձգած ցեխաշփոթի մէջ, փողոցի մի ծայրից դէպի միւս ծայրը, դոցա վերայով «հոնար' հոնար իչունս» ասելով պէտք է Թռչկոտել. իսկ Թռչկոտելու համար հարկաւոր է ճարպիկութիւն և համաչափականութիւն.... Այդ դժուարութիւնը անտանելի է, մանաւանդ, գիշերիկ սեւ ռին:

* * *

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ պ. Ե. Տ. Մ. գրում է.—Մօսկվայի ուսանողութիւնը պատրաստվում է ծննդեան իւր սովորական ներկայացումը տալ: Ներկայացման համար պատրաստվում են «Կոյր» և «Էս էլ քի մեջլըսութիւն» պիէսաները: Համոզուած ենք՝ որ Մօսկվայի հայ հասարակութիւնը այս տարի ինչպէս և միշտ ուրախութեամբ պիտի ներկայ գտնուի ուսանողաց ներկայացման:

* * *

Նոյնը հաղորդում է.—Շատ խօսուեցաւ և գրուեցաւ Մօսկվայում մի «Հ ա յ կ ա կ ա ն ը ն Թ ե ր ց ա ր ա ն» հիմնելու կարևորութեան մասին: Այժմ ամենքը համոզուած են այդպիսի մի հիմնարկութեան օգտաւէտութեան մէջ, բայց մինչև այժմ այդ բանը գլուխ չէր գալիս, որովհետև եռանդով այդ բանը սկսող չը կար: Ամենից հեշտութեամբ այդ բանը գլուխ բերել կարող է Գասպարեանի անկելանոցի մասնաժողովը: Լսում ենք այժմ, որ այդ մասնաժողովը վճռել է այժմ, գլուխ բերել այդ ընթերցարանի հիմնարկութիւնը: Մեր կատարեալ համակրութիւնն ենք յայտնում մասնաժողովի ձեռնարկութեանը:

* * *

Պ. Նազարեանցը խնդրում է մեզ ուղղել մի քանի վրիպակներ, որոնք մտել էին «Ազգային ընտանեկան աշխարհ»-ի քննութեան մէջ:

№ 235.—1 երես, 2-րդ սիւնակ. «...այլ և ն ո ր ա վարժապետների ուսուցիչն է» Պէտք է լինի «...այլ և ն ո ց ա ....»:—2-րդ երես, 3-րդ սիւնակ, վերջին տող. «Ահա մի այբբենարան, որի առաջին երեսը ո՛չ Թէ դ ա ս ե ր է պարունակում, այլ' ամբողջ պատմութիւն»: —«...ո՛չ Թէ տ ա ռ ե ր է պարունակում....»:

№ 236. 1 երես, 1 սիւնակ «Նիւթը երբէք պէտք է Թոյլ չը տայ իրան գէթ մազաչափ դուրս գալու բ ո վ ա ն դ ա կ ո ւ Թ ե ա ն սահմանից»:—«...բ ա ր ո յ ա կ ա ն ո ւ Թ ե ա ն սահմանից»:

2-րդ սիւնակ. «Միսը մյն ժ ա մ ա ն ա կ ն է, որ ո՛չ լաւը գիտէ, ո՛չ վատը»:—«Միսը այն մանուկն է...»:

№ 247, 1 երես, 5 սիւնակ. «այդ հակառակ կը լինէր ձեր ասած «առաջին ու վնասակար ծայրայեղութիւնը»:—Պէտք է լինի «այդ հակառակ կը լինէր, այ դ կ ը լ ի ն է ր ձեր ասած....»:

8-րդ տող վերջից. հ ա ս կ ա ց ա ծ ն է.... հ ա ս կ ա ց ն է....:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Ֆրանսիական լրագիրք հետևեալ եղերական դէպքը կը ծանուցանեն որ Փարիզի Կրընէլ փողոցին մէջ պատահած է:

Սալէս անուն վարսայարդար մը որ յոյժ կը սիրէր իւր կինը, երբեմն կարբենար:

Սեպտ. 30-ին՝ նախաճաշի ժամանակ՝ արբած տուն երԹալով, կինն յանդիմանեց զինքը: Սալէս բարկանալով մկրատ մ'առաւ և նովաւ կնոջը զարնել սպառնացաւ: Կինն երկանը վրան ինկաւ մկրատը ձեռքէն առնելու համար, և այս մաքառման միջոցին բաց մկրատը կնոջ ձեռքին մէջ գոցուելով նորա երեք մատները կտրեց: Կինը սուր ճիչեր արձակելով ընկաւ: Այն ժամանակ երենց հազիւ տասն տարեկան որդին, որ մօրը վրայ սաստիկ սէր ունէր, նորա մատներէն վազած արիւնը տեսնելով, փոքրիկ դանակ մ'առաւ և բոլոր ուժովը հօրը կուրծքին զարկաւ:

Նոյն միջոցին դրացիք միջամտելով ոստիկանութեան դիմեցին: Սալէս ալ նոցա հետ երԹալով իւր յայտարարութիւններն ըրաւ ոստիկանութեան տեսչին, բայց դեռ չաւարտած՝ մարեցաւ ինկաւ: Վիրուցին զինքն հիւանդանոց տարին, ուր բժիշկները կուրծքին վէրքը քննելով վտանգաւոր դատեցին: Տղան ալ ոստիկանութեան արգելանոցը տարուեցաւ. իսկ կինը տանը մէջ կը դարմանուի.

(Մասիս)

Խմբագիր Գ. ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑ.
Հրատարակիչ Հ. ԵՆԳԻԱՁԵԱՆՑ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿԱՐԻ և ՁԵՒԻ ուսուցիչ Գրիգոր և Շուշանիկ Անեանցները Ախալցխայից վերադառնալով Տփխիս՝ կամենում են կանանց և երեխայոց հագուստների կարել և ձևել սովորացնելու համար արհեստանոց բաց անել, եթէ աշակերտուհիների թիւը 15-ի հասնի:

Աշակերտուհիք կարող են լինել և տիկիններ: Արհեստը կ'աւանդուի մայրենի լեզւով: Սովորելու պայմաններին տեղեկանալ ցանկացողները թող բարեհաճեն դիմել գ. Անեանցին Կուկիա, Միքայէլեան փողոց, տուն № 27 ուր տեղ ընդունում են կանանց հագուստների պատուէրներ:

Անեանցները աւելացնում են և այս, որ իւրեանց արհեստանոցում սովորած աշակերտուհիները ամենաազատ կերպով կարող են բէմիշէննի ուսումնարանում հարցաքննութիւն բռնել:

Յօգուտ Տփխիսի ռէալական ուսումնարանի աշակերտաց տպագրած **ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ**, ժողովվում են հայերէն ընթերցանելի գրեանք. Ցանկացողք թո'ղ բարեհաճին ուղարկել իրանց նուէրները «Մեղուի» խմբագրութեան կամ պ. Զ. Գրիգորեանցի «Կովկասեան» գրավաճառանոցի հասցէով:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է կամար Տէր-Դաւթեանցի «РУССКОЕ СЛОВО»—Նոր դասագիրք ռուսերէն լեզուի, հայ դպրոցների համար, ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ: ընդունված է Վրաստանի և Իմէրէթի և Երևանայ թեմերի Հայոց բոլոր ուսումնարաններում, նոյնպէս Կովկասի և միւս թեմերի ուսումնարաններից շատերում: Վաճառվում է Թիֆլիսում բացառապէս «կենտրոնական» գրավաճառանոցում: գինն է 45 կոպէկ: Գումարով գնողներին քանակութեան համեմատ զիջումն կը լինի: Ցանկացողները պէտք է ուղղակի դիմեն «կենտրոնական» գրավաճառանոցին. Тифлисъ. «Центральная книжная торговля»:

«ԹԻՖԼԻՍԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳՐՔԵՐԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ» անցեալ տարուայ անդամները և ցանկացողները անդամ դառնալու կարող են դիմել ընկերութեան գանձապահ պ. Մովսէս Թաւաղեանին, Թիֆլիսի առևտրական բանկա անդամակցական վճարը հատուցանելու և ստանալու:

Դուրս եկան մամուլի տակից Գրիգոր Շահբուդաղեանի հետևեալ թարգմանութիւնները.

1) **ՄԱՅՐԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ, ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԻՆԱՑ ՎԵՐԱՅ ՀԻՄՆՈՒԱԾ»** հեղին. Փ. Ռամբոսսոնի, Ֆրանսիական ճեմարանի անդամի. ԾՆՈՂՆԵՐԻ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ. գինն է 40 կոպ.

և 2) «**ՊԱՊԻ ՁԵՌՆՈՑՆԵՐԸ**» մանկական վէպ անգլիական կեանքից. գինն է 10 կ. *) գրավաճառներին և տասնից աւելի գնողներին 20% զիջումն: Վաճառվում են բացառապէս «կենտրոնական գրավաճառանոցում»: Օտարաքաղաքացիք կարող են ուղղակի թարգմանչին դիմել այս հասցէով. Въ г. Тифлисъ. Григорію Шахъ-Будагянцу. Учителю Арм. Дух- Нерсисьянъ Семинаріи.

Նոյն տեղը վաճառվում է թարգմանչի հետևեալ աշխատութիւնը. «**ՄՏԱՒՈՐ, ՖԻԶԻՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ**» հեղ. Ջօն Ստիւարտ Բլէկկի. գինն է 60 կոպ.

*) Ցարգելի բաժանորդներ, որոնք 50 կ. են վճարել, կ'ստանան երկու գիրքը միասին:

Մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի «**ՀԱՅ-ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՒԱԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ**» առաջին հատորը (Ա. գրքոյկ), որ բովանդակում է իւր մէջ միայն հէքեաթներ, ժողոված Երևանեան նահանգում և գրած բուն տեղական բարբառով:

Այս Ա. գրքոյկի անմիջապէս լոյս տեսնելու յետոյ, մամուլի տակ կը մտնի նորա Բ. գրքոյկը:

Իսկ երբ կը վերջացնենք մեր ունեցած հէքեաթների տպագրութիւնը, այնուհետև ձեռնամուխ կը լինենք ժողովրդական աւանդութեանց միւս տեսակների հրատարակութեան—**ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐԻ, ԱՌԱԾՆԵՐԻ, ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԻ, ԱՆԷԾՔՆԵՐԻ, ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ** ևայլն (որոնցից մեծ քանակութեամբ ունենք ժողոված) լոյս ածելով նոյնպէս առանձին գրքոյկներով:

Յուսով եմ, որ մեր պատուելի օտարաքաղաքացի համազգայինք չեն զլանալ իւրեանց կարեաց չափ աջակից լինելու ինձ այս ձեռնարկութեան մէջ:

Բաւականաչափ նիւթ ուղարկողները, որպէս այս հրատարակութեան աշխատակիցներ՝ այնուհետև տպագրուելի բոլոր գրքոյկներից մեմի օրինակ ձրի կը ստանան, բացի այս՝ նոցա անունները կը տպագրուին գրքոյկի վերջը: Իսկ այն պարոնները, որոնք այս աւանդութիւններից նոյնպէս մեծ քանակութեամբ ժողոված ունին և կը ցանկան իւրեանց ժողովածուն վաճառել, թող բարեհաճեն յայտնել իւրեանց պայմանները:

Նիւթերը հարկաւոր է գրել (գրածը խնդրում ենք մաքուր լինի և որոշ) բուն տեղական բարբառով, դնելով ժողովածուի վերջը տեղական դժուարիմաց բառերի բացատրութիւնները:

Իմ հասցէն՝ Вагаршапатъ. *Тиграну Навасартянцъ*.

Տ. Նաւասարդեանց.

Դուրս եկաւ մամուլի տակից Սեդրակ Մանդինեանի հետևեալ աշխատութիւնը. **ԿԵԱՆՔԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ**»: Ծխական դպրոցների չորրորդ տարուայ դասընթացք և միանգամայն Ա. Բ. և Գ. տարիների համար հրահանգ: Վաճառվում է բացառապէս «կենտրոնական» գրախանութում. գինն է 75 կոպէկ:

2—6

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԻՍ վարչութիւնը պատիւ ունի յայտնելու հայ հեղինակներին և գրավաճառներին՝ որ նոքա բարեհաճեն իւրաքանչիւր նոր տպված հեղինակութիւններից մի մի օրինակ ուղարկել ընթերցարանիս անուամբ, որի վճարը՝ եթէ նուիրված չէ, ընթերցարանիս վարչութիւնը պարտ կը համարի անյապաղ հասցնել ըստ պատկանելոյն:

Տնօրէն ընթերցարանի՝

Բժ. Արամեանց.

Լոյս տեսաւ երեխայական **ԼՕՏՕ**, Տփխիսու ռէալական ուսումնարանի հայ-աշակերտների հրատարակութեամբ: Վաճառվում է (յօգուտ նոյն դպրոցի աշակերտաց տպագրած **ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ**) Կովկասեան, կենտրոնական գրավաճառանոցներում և Կուկիայի կամրջի վերայ պ. Մատինեանցի խանութում: գինն է 50 կոպ.:

Զ. Գրիգորեանցի գրախանութում ստացուել է Ռոստովի—Տէր-Աբրահամեանի — **ՕՐԱՑՈՅՑԸ**. 1882 թ: գինն է 15 կ.

Դուրս եկան մեր տպարանից և վաճառվում են Նոյեմ. 25-ից սկսեալ.

Ա. ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ՀԱՏՈՒԱԾԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ 1882 Փ. Թ.

Մեծ թուանշաններով, հայկական կիւրակիներն տպուած են կապոյտ գոյնով, իսկ կայսերական տօն օրերն տպուած են կարմիր գոյնով: Դրուած են հայկական, Յուլիանեան և Գրիգորեան բոլոր օրերը, ամիսները և թուականները: Լուսինը ևս դրուած է;

Առ այժմ համառ. դրուած են, օր. պատմական անցքերը հայոց, մահ նշանաւոր անձանց հայոց:

Օրացոյցի տախտակն զարդարուած է գեղաքանդակ գեղեցիկ պատկերներով, կրօնական և ազգային քիշատակարաններով, դաստառակի, և Էջմիածնայ պատկերներով: Եւ այս բոլորը մի զարդ է ամեն մի հայի գրասենեակի համար:

Գինն է մէկ ռուբլի

Բ. մեծադիր ՕՐԱՑՈՅՑ 1882 թ. Ք.

Բոլոր օրհ. հրց. մկ. հմբ. և այլն դրուած են կարգաւ: Հանդերձ «**ԾԱՂԻԿ ԸՆՏԱՆԵԱՑ**» Է. տ. յաւելուածով:

Սկզբումն գեղաքանդակ պատկերով

Ա. Առաջինազօր Հայրապետին մերոյ. **ՍՐԲՈՅՆ ՎՐԴԱՆԻՍԻ**:

Բ. և կարուց պաշտպան. **ԼԱԶԱՐԵԱՆՑԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆ**:

Գինն է մինչև 600 վէրստ 35 կպ. իսկ նորանից բարձր 40 կպ.

Գ. փոքրադիր ՕՐԱՑՈՅՑ 1882 թ. Ք.

Բոլոր օրհ. հրց. մկ. հմբ. և այլն դրուած են կարգաւ: Հանդերձ 2 գեղաքան. պատկերներով երջանկայիշատակն **ՆԵՐՍԷՍ** Ե. կաթողիկոսն և Ջեմս Բրայս հայասէրն անգղիացին: գինն է 15 կպ.: Բոլոր 3 տեսակ օրացոյցներից գումարով գնողներին զիջում կը լինի:

Ցանկացողները կարող են դիմել մեզ այս հասցէով. Въ Г. Эривань խմբագիր և հրատարակիչ Արգար Գուլամիրեանց.

А. С. Гуламирянцъ

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ „ДОНСКАЯ ПЧЕЛА" НА 1882 ГОДЪ.

Съ 1-го Января 1882 года „Донская Пчела" будетъ издаваться по тойже программѣ, какъ издавалась въ предъидущіе шест лѣтъ, два разъа въ недѣлю.

Редакція, по мѣрѣ силъ и возможности выполняя обязанности провинціальной прессы, находитъ, что „Донская Пчела" уже достаточно знакома публикѣ, почему и считаетъ всякія рекламы положительно излишними.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА ОСТАЕТСЯ ПРЕЖНЯЯ.

Съ доставкою въ Ростовъ н. Д.		*Съ пересылкою иногороднимъ*	
На годъ	6 руб.	На годъ	7 руб.
„ 1/2 года	3 „ 50 к.	„ 1/2 годъ . . .	4 „
„ 3 мѣсяца	2 „	„ 3 мѣсяцъ . . .	2 „ 50 к.

За перемѣну адреса редакція взимаетъ 25 коп.

Подписка принимается къ конторѣ редакціи „Донской Пчелы" въ Ростовѣ на-Дону, на Большой Садовой улицѣ, въ домѣ И. А. Теръ-Абраміянъ. Иногородніе благоволятъ адресоваться: въ редакцію „Донской Пчелы" въ Ростовъ на-Дону.

Редакція покорнѣйше проситъ гг. иногороднихъ подписчиковъ присылать свои требованія заблаговременно, написавъ свои полные адресы четко и разборчиво.

Всѣмъ годовымъ подписчикамъ, приславшимъ до 25-го Декабря сего 1881 года подписныя деньги за 1882 г., будетъ разосланъ БЕЗПЛАТНО, въ видѣ преміи, „ДОНСКО-АЗОВСКІЙ" русско-армянскій календарь на 1882-й годъ.

Редакторъ-Издатель *И. А. Теръ-Абраміянъ*.

Մամուլի տակից դուրս եկաւ **ԹԶՈՒԿ** գործ Ալֆ. Դօդէի թարգ. Հ. Տէր-Միքայէլեանցի: Ծախվում է կենտրոնական և Կովկասեան գրախանութներում **ՅՕԳՈՒՏ ԹԻՖԼԻԶԻ** ռէալական ուսումնարանի հայ աշակերտների տպագրած **ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ**: Օտարաքաղաքացիք կարող են ուղղակի դիմել այս հասցէով. Въ Тифлисъ. Реальное училище г. Теръ-Микелову.

Նորերումս լոյս տեսաւ և վաճառվում է կենտրոնական գրավաճառանոցում **ԳՐԱԲԱՐԻ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ** մի աղիւսակի մէջ գործնական և գիտակցական ուսումնասիրութեան համար: գինն է 15 կոպէկ:

ՁԵՆ ՀԱՍՑՐԱԾ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

7-ին դեկտեմբերի

Փօրուկօսսովին, Կոնստանդին Խաբազովին, Վանօ Եգօրօւնաձէին, երդուեալ հաւատարմատար Եվգէնի Դմիտրեվիչ Տիխոմիրովին Իօսիֆ Ֆրակօրիլուն, երկրորդ գնտի հրամանատարին, Իվան Սօֆիանօյին, Ստեփան Խիթարովին: